

VLAAMSE VERENIGING VOOR FAMILIEKUNDE

Periodiek tijdschrift
Zestiende jaargang 2008 – n° 37

Wij wensen jullie voor 2008,

Gelukkig
geen overmaat aan dingen,

We wensen alleen wat de meeste mensen niet hebben,

Tijd,

de tijd om te genieten en te lachen, tijd om na te denken,

tijd voor jezelf, maar ook voor anderen.

tijd ook om al uw genealogische opzoeken te kunnen waarmaken.

We wensen je tijd niet om te haasten of te rennen

maar tijd om tevreden te zijn en om je te verbazen.

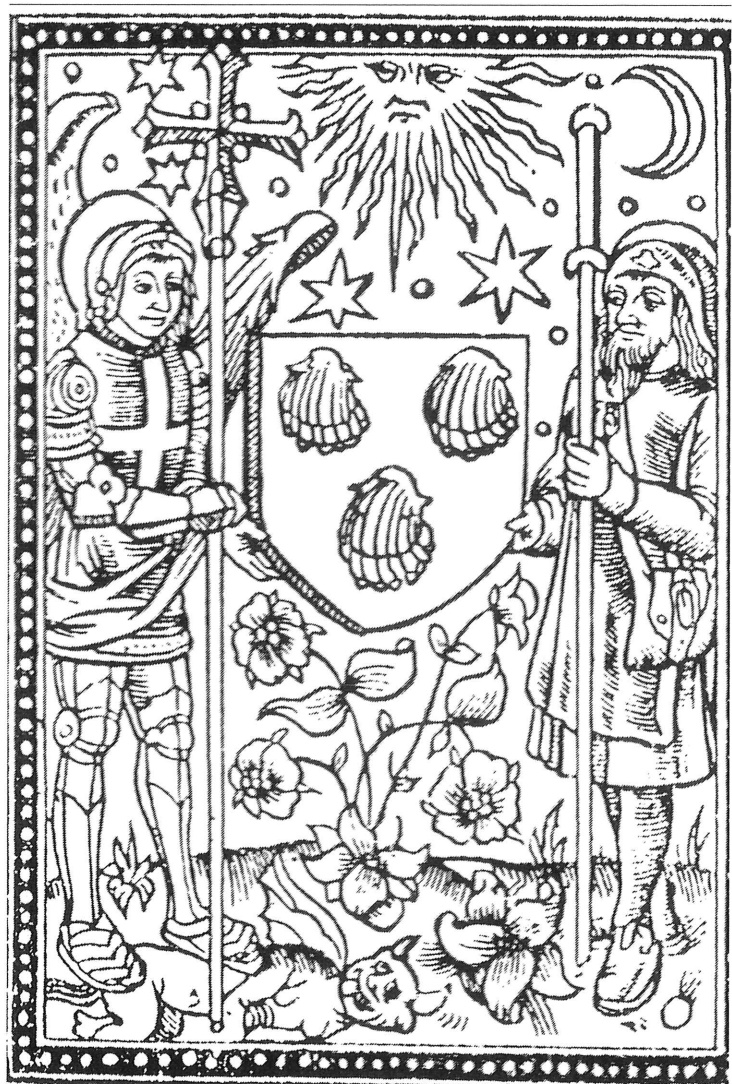
We wensen je tijd voor jezelf,

2008
tijd om elke dag en elk uur als geluk te ervaren

Over pelgrimstochten en strafbedevaarten in de Middeleeuwen.

Dat de bedevaarten een belangrijke plaats innamen in het religieuze leven van onze voorouders is ons wel bekend. In het Christendom komt de bedevaartpraktijk tot een enorme bloei vanaf de volle middeleeuwen, mede door het stijgende succes van de reliekverering en een aan een inflatie onderhevig aflatensysteem (waartegen later Luther zal *fulmineren*). Wij onderscheiden twee categorieën van bedevaarten: de vrijwillige bedevaarten (uit devotie, uit dank, om bekering of uit een belofte) en de niet-vrijwillige of opgelegde bedevaarten (zoenbedevaarten die een gevolg zijn van een overeengekomen verdrag of zoen, en strafbedevaarten als uitvoering van een vonnis door een kerkelijke of wereldlijke rechtbank).

Deze gerechtelijke zoen- en strafbedevaarten zijn een typisch verschijnsel vanaf de dertiende eeuw voor onze Lage Landen en wij zien ze uit de rechtspraak verdwijnen tijdens de regering van Karel de Vijfde. Die verplichte bedevaarten ingevolge zoenprocedures hadden tot doel een eind te maken aan vetes tussen families. De pelgrimage wordt dan beschouwd als een soort genoegdoening voor de getroffen familie. Bij doodslag speelt natuurlijk ook het religieuze karakter van de bedevaart een rol als een bijdrage tot het zieleheil van het slachtoffer. Wij beschikken over een lange lijst van middeleeuwse pelgrimsoorden waarvan de drie voornaamste (de *peregrinationes maiores*) Jeruzalem, Rome en Compostella zijn. Op deze plaatsen was er dus het meest te verdienen aan aflaten en het tenietdoen van de grootste kerkelijke straffen. De meest bezochte bedevaartsoorden van uit Vlaanderen waren: Aardenburg in het huidige Zeeuws-Vlaanderen, Halle in Brabant, Saint-Claude in de Jura, Sainte-Larme in de Vendôme, Sainte-Baume en Saint-Gilles in de Provence, Rocamadour, Finisterre in Galicië, Sint-Niklaas te Bari in Apulië, Trier, Keulen, Lübeck, Wilsnack in Brandenburg.

Schild met 3 Sint-Jakobsschelpen naar een onbekend drukersmerk van rond 1490; links is Sint-Joris en rechts Sint-Jakob uitgedost als een pelgrim met palster en scerp.

Onze middeleeuwse pelgrim (komt van het Latijn *peregrinus*, hetgeen reiziger in den vreemde betekent), gekleed in een bruin of grauw grofwollen overkleed en zijn hoofd bedekt met een typische pelgrimshoed, was 'gewapend' met zijn stok of staf en een lederen of linnen tas.

In de oude geschriften wordt deze stok *palster* (waaraan de kalebasfles werd vastgemaakt) genoemd, daar waar de tas de naam krijgt van *scerpe* of *scaerpe*. Na het ontvangen in de dorpskerk van de reiszegen, werd de vertrekkende bedevaarder *palster ende scerpe* overhandigd, als zijnde de symbolen van zijn staat als pelgrim. Op zijn weg naar de verre bedevaartsplaats betekende deze *palster ende scerpe* als het ware voor hem een soort internationaal paspoort waardoor hij onschendbaar was. (De uitdrukking *palster ende scerpe nemen* betekende in de middeleeuwen zoveel als 'ik ga op bedevaart'). Zo zien wij bijvoorbeeld ook dat in de Reinaert-versie van rond 1400, nadat Reinaert had gebiecht, koning Nobel zijn dierenparlement inlicht over de nakende pelgrimage van de boetende Vos naar Rome: ... *Palster ende scerpe ontfaen, Ende wille te Roeme gaen* ... In 1512 zal Jacob Pieters filius Stoffels te Oudenaarde nemen *eenen palstre ende scherpe ende gaen ter pelgrimage* naar Rome krachtens een zoendinc naar aanleiding van de moord op Adriaen van Nyeuwenhuus.

Landsgrenzen bestonden voor de pelgrim niet en in de passanten- of pelgrimshuizen genoot hij een voorrecht van verblijf. Het is ook zo dat vanaf de 8ste eeuw de Karolingers de pelgrims rechtstreeks stelden onder de bescherming van God en de landvrede. Een pelgrim mocht dus in het geheel niet lastig worden gevallen en men diende hem op zijn lange tocht *pro deo* te helpen. Toch bleef een verre tocht in die tijd steeds een hachelijke onderneming, ondanks alle gedetailleerde koninklijke decreten en plaatselijke verordeningen. Werd een roofmoordenaar toch betrapt dan volgde een gruwelijke terechtstelling in het openbaar tot voorbeeld en afschrikking. Op zijn terugtocht was de bedevaarder altijd getooid met sprekende pelgrimstekens, insignes van een volbrachte pelgrimstocht. De meest gekende zijn de Sint-Jakobsschelpen uit Santiago de Compostela, één van de topbedevaarten gedurende de middeleeuwen. Na een Rome-bedevaart (naar het Sint-Pietersgraf *ten hooghen Rome*) droeg de pelgrim de twee gekruiste sleutels (van St-Pieter) of een tinnen of perkamenten Veronike (een afbeelding van Veronica's doek met het gelaat van Christus) of beide samen, op zijn hoed of zijn kleeft.

Pelgrims bij een boskapel. Houtsnede van Hans Burgkmair (1473-1531). De pelgrim links heeft Sint-Jakobsschelpen op de hoed. Deze van rechts draagt de tekens van een Rome-bedevaart op de omgeslagen boord van zijn kap, namelijk de gekruiste sleutels van Sint-Pieter en links een brievekin met de Veronike (het doek van Veronika met de beeltenis van Christus).

De boetebdevaart was een opgelegde, veel voorkomende vorm van pelgrimage. In den beginne paste de kerk deze methode als straf toe voor al te zondige parochianen bij bv. echtbreuk, incest, geldroof in kerken, ketterij of godslastering. De wereldlijke rechtbank trad op bij gevallen van bv. brandstichting, aanranding,

geweldpleging of doodslag in het bijzonder tegenover familieleden. Het pelgrimsoord stond in verhouding met het misdrijf. Kleine vergrijpen of overtredingen worden op kleine afstand beboet, grote misdrijven daarentegen op grote tot zeer grote afstand. De boeteling moet na het volbrengen van zijn opgelegde bedevaart, een getuigschrift (*litterae testimoniales*) meebrengen van de bezochte bedevaartskerk. Zoals reeds hoger gemeld, valt de bedevaart als straf weg uit de rechtspraak in de loop van de tweede helft van de 16de eeuw, mede ook door de verspreiding van de Reformatie die het bedevaartwezen aantastte. In vele gevallen was een opgelegde bedevaart afkoopbaar. Per geval werd er een afkoopsom vastgesteld en opgenomen in een tarieflijst. Kon de veroordeelde het bedrag niet in éénmaal betalen, dan was het gebruikelijk hem de mogelijkheid te geven om zijn schuld te lossen in drie afbetalingen binnen de termijn van één jaar.

De oudste bekende gedateerde tarieflijst (met vermelding van de afkoopsommen) van strafbedevaarten is deze van Oudenaarde van het jaar 1338. Hierna de lijst van de 47 *pilegrimagen met den taxe van afcoop*:

Te Sente Niclaus ten Baren (Bari, havenstad in Apulië), op XX lib.par. (= ponden parisis)

Te Sente Peters ende te Sente Pauwels, te groeten Roeme, op XII lib.par.

Te Sente Jacops in Galissien, op XII lib.par.

Te Sente Salvatoirs in de Stuerie (Oviedo in Asturië op de weg naar Compostella), op X lib.par.

Te Sente Pieters te Meorke, op VIII lib.par.

Te Sente Francoys t'Assise, op X lib.par.

Te Onser Vrouwen te Pise, op XII lib.par.

Te Sente Martins te Luke (Lucca in Toscanië), op XII lib.par.

Te Sente Andries in Scotlant, op VIII lib.par.

Te Onser Vrouwen te Salisbry, in Inghelant, op VI lib.par.

Te Sente Ambrosis te Melanen, op XII lib.par.

Te Onser Vrouwen te Pietersente, op XII lib.par.

Te Onser Vrouwen te Rochemadour, op VIII lib.par.

Ten Sente Gillis in Provenche (Saint-Gilles-du-Gard), op VIII lib.par.

Te Sente Niclaus in Warangeville (St-Nicolas de Varangéville, bij Nancy), op IIII lib.par.

Te Sente Mathys te Trieren, op III lib.par.

Ten Drie Conninghen (in de Dom te Keulen) te Cuelne, op XL schel.par. (=schellingen parisis)

Te Onser Vrouwen t'Aken, op XXX schel.par.

Te Sente Joes (St-Josse-sur-Mer bij Montreuil, Pas-de-Calais), op XXX schel.par.

Te Sente Martins te Tours, op IIII lib.par.

Te Onser Vrouwen te Charters, op III lib.par.

Te Vendôme t'Ons Heeren Tranen, op III lib.par.

Te Sente Moors (St-Maur-les-Fossés) bi Parys, op XI schel.par.

T'Onser Vrouwen te Mussi (Mussy-sur-Seine), op IIII lib.par.

Te Sente Willems in Deserte (Saint-Guilhem-le-Désert, bij Montpellier), op VII lib.par.

Te Sente Entropen in Poitau (St-Eutropius te Saintes in de Poitou-Charente), op VI lib.par.

Te Onser Vrouwen te Godsbure, op VI lib.par.

Te Onser Vrouwen te Vannard, op VIII lib.par.

Ten II Marien up de Zee (Saintes-Maries-de-la-Mer in de Provence), op IX lib.par.

Te Sente Florens te Ornigghen, op VIII lib.par.

Te Sente Maximyns (St-Maximin in de Provence), op IX lib.par.

Te Sente Marien Magdaleenen ter Balme (Saint-Baume in de Provence), op IX lib.par.

Te Sente Victors te Mersielgen (Marseille), op IX lib.par.

Ten Cruce van Scroembergh (Stromberg bij Münster in Westfalen), op V lib.par.

Te Sente Thomaes van Cantelberghe, in Inghelant, op VI lib.par.

T'Onser Vrouwen t'Ulsterloe (Hulsterlo op de Kapelleberg in het dorp Nieuw-Namen bij Hulst), op XII lib.par.

T'Onser Vrouwen ten Traillen (O-L-Vrouw van de Tralie te Rijsel), in *Rissele*, op XII schel.par.

Ter Kerken te Atracht, op XX schel.par.

Te Sente Loys te Noyoen, op XXX schel.par.

T'Onser Vrouwen te Riemen (Reims), op XI schel.par.

T'Onser Vrouwen t'Ardenborch, op XII schel.par.

Te Sente Juliens ten Briden (St-Julien en Brioude in de Auvergne), op V lib.par.

T'Onser Vrouwen ten Putte (Notre-Dame du Puy-en-Velay in de Auvergne), op VI lib.par.

Te Sente Joeris in de Distelen, op X schel.par.

Te Onser Vrouwen te Aleeste (Alet), in de *Ricordane*, op VIII lib.par.

Te Sente Lambrechts te Ludeke (Luik), op XXX schel.par.

Te Sente Servaes te Maestricht, op XXIII schel.par.

Later werden daar nog andere bedevaartplaatsen aan toegevoegd waarheen misdadigers werden gezonden, o.a. naar *T'Onser Vrouwen te Aerschot by Luevene, Ten Helegghen Bloede te Wilsenaken* (Wilsnack, dorp in Brandenburg), en *T'Onser Vrouwen te Kerseleer*. Deze laatste bedevaart kon men zelfs afkopen voor 'drie pinten bier'.

In het *Bouc vander Audiencie* lezen wij dat te Oudenaarde in 1375, ene Willem, Jacop Gillis zone, diende te verschijnen op 25 oktober, omdat hij boze woorden had gezegd tegen Jan Maes, officier van graaf Lodewijk. Als eerherstel van *Minheere ende van partien sal hy doen een pilgrimaege te Cuelne up den Ryn*, te starten voor Kerstavond op een boete van 20 ponden parisis. Zelfs de vrouwen moesten ook in die tijd hun woorden wikken en wegen. Mergriete Parydaens had in 1425 ene Kathelijne Nattendriessche uitgescholden voor *leeleke zwarte calle*. Als straf kreeg zij een *pelgrimaige tot Cuelen ten drien Coninghen*.

In het Oudenaardse 'Dagboek van Oppervoogden' zien wij dat in 1398 Zegher Craye, filius Willems, *ter tyt als hi trac in pelgrimagen te Sent Jacobs*, zich toch zorgen maakt of hij veilig en wel zal terugkeren. *By consente van den Voeghden maecte hy een ordenanche, in al der manieren dat hier naer volghen sal, bi also hy Zegher storve op den wech. Eerst so gheeft hy Jannen Craye*

Kopergravure van Sint-Jacobus als pelgrim door de Haarlemse graveur Jacob Matham (1571-1631).

zier zustere VIII lib.gr. op al tgoet dat naer de doot van hem bliven sal, beede op erve ende op cateilen; item so gheefti Heinen zinen broeder III lib.gr.; item den selven Heinin al de bate die commen sal van eene leene dat Zegheren vors. toehoert, binnen III jaren naer de doot van Zegheren vors.; item so gheeft hi noch Jan Crayen, filius Jans, een panchier? (betekenis hiervan niet gevonden in Verdams' woordenboek). Ghedaen bi Frans Van der Crayen ende Inghelen van Eerlighem, int jaer XIIIc IIIIxx ende XVIII.

In 1513 regelen de Oudenaardse schepenen een zoending (door het gerecht aangenomen verzoening tussen twee partijen) waarbij Filips de Leeuwere zoon van Beernaerd uit Anzegem wordt opgelegd te gaen een pelgrimage tot Onser Liever Vrouwen ter Veinstersterre (Kaap Finisterre in Galicië). Deze Filips had een zekere Gillis Waye zwaar verwond tijdens een gevecht. In het vonnis van 15 maart 1513 lezen wij ook nog het volgende: *Item sal de selve Philips commen te zulker plaetsen binnen Audenaerde alst den selven Gillis, zynen vrienden ende maghen believen sal, ende aldaer hem bringhen eenen vriendelicken dronck van zulcken drancke als daer wesen sal, biddende den selven Gillis dat hy hem tmesgryp by hem gedaen, duer de minne Gods vergheven wille. Item ende boven al desen sal de voirn. Philips den selven Gillis gheven voor zyne pyne, smerte, delicate spyse, wasschen ende wrynghen die hy int cureren van zynen wonden ghedooght heeft, de somme van XXXVI lib.par., te betalene te drie paymenten, deerste XII lib.par. gereed in de hand, dander XII lib.par. de half Ougste anno XVc ende XIIIc, ende tderde payment voor de vulle betalinghe te Half-Vastene, daer naer volghende int selve jaer.*

Op 3 oktober 1417 bevestigen de schepenen van Oudenaarde de verzoening waarbij Pieter de Pinckere, om zijn scheldwoorden (*scoffierlicke woorden*) tegen Jacob Pourlay goed te maken, zal doen een pelgrimage met zyne zelves live, te Onser Vrouwen te Hertoghenbossche, ende danof bringhen goede brieven, dat hy die pelgrimage wel ende ghetrouwelic ghedaen heeft. Bleef hij echter in gebreke, dan diende hij aan Jacob een som van III ponden parisis te betalen. In ditzelfde jaar 1417 op de 26sten dag in sporkele (sprokkelmaand) veroordeeld de schepenbank van Oudenaarde Tassin de Bosschere om te doen eene pelgrimage in propre personne t'Onser Vrouwen te Vrankevorde ter eeren van Joris de Curte ... danof ware hy in ghebreke,

In 1508 maakte Lucas van Leyden deze gravure van een pelgrimspaar met op hun hoed de pelgrimstekens van Rome en Santiago.

ghehouden te Joriswaert vorseit, te betaelene eene somme van XII lib.par. In ditzelfde 'zoendinc' mogen nog twee andere personen het 'bedevaartspad' op. Hannekin Devaene wordt *ter eeren van Gillis de Curte* naar ten Dommen *te Monstre op Westvalen te Cuelne* gezonden en de afkoopsom bedraagt 8 ponden parisis. De twistzieke Rogier de Curte daarentegen mag *ter eeren* van de voorgenoemde Hannekin Devaene op stap naar *Sent Adelbrechts t'Egghemonde in Holland*. Egmond was de enige Hollandse bedevaart die men in Vlaanderen kende.

In een overeenkomst uit 1340 gesloten te Ronse vernemen wij dat Willem de Waghenare een som van 60 ponden ontvangt van Jan de Wolve, lid van de nering der merseniërs (koopmannen). Dit bedrag was een opgelegde boete voor het niet volbrengen van een *bedevaerte naer Onse Liefve Vrouwe van Rochtmandour* (Rocamadour in het departement Lot).

Dat er ook compensatie mogelijk was of het werken met 'gesloten beurzen' bewijst een akte van 'zoendinc' uit 1445. Berghen, de vrouw van Jan Van den Broucke kreeg het zwaar aan de stok met Beelen, de vrouw van Heinderic Bogaerts. Deze laatste wordt veroordeeld tot het uitbetalen van 38 ponden parisis aan Berghen voor de *costen van den Meestere die haer in cueren heeft ghehadt..ende over haer smerte ende quetsure. Boven desen so sal de voors. Beelen doen een pelgrimage ter eeren van Berghen naer tSente-Marcx te Venegen* (Venetië) waarvoor de afkoopsom 18 ponden bedroeg. De Oudenaardse schepenen veroordelen eveneens Berghen voor de *onsierlicken ende blamelicken woorden die sy gheseit heeft up Beelen*. Op Onze-Lieve-Vrouw Lichtmis moet zij in de parochiekerk, in de aanwezigheid van de *prochie-pape ende vor den Bailliu ende Wet*, vergiffenis vragen aan Beelen. Op haar beurt mag Berghen dan op *pelgrimage ten Heleghen Bloede van Wilsnake* (Wilsnack in Brandenburg) met een afkoopsom van 12 ponden. Wat de boetetochten betreft, stond het de partijen vrij om de geldboeten onder mekaar te vereffenen. Na betaling van zes ponden aan Berghen, dienden beide vrouwen hun hardstee niet te verlaten.

In het Register van Contracten van Oudenaarde werd op 24 november 1512 een verzoening ingeschreven betreffende de moord op Adriaen van Nyeuwenhuus. De dader, Jacob Pieters, filius Stoffels, zal *nemen eenen palstre ende scherpe ende gaen een pelgrimage tSente-Pieters ende tSente-Pauwels ten hooghen Roome, ter eeren van Gode van Hemelrycke, ter lavenesse van der ziele, ter eeren van den mondsoendre.... De gherechtich mondsoendre van den voors. dooden* was in deze zaak Franchois van den Nyeuwenhuus. De 'montsoener' was de vertegenwoordiger van de bloedverwanten van een slachtoffer. Verwijs en Verdam leert ons dat 'montsoenen' is: Een *zoen* (verzoening) bezegelen met den mondkus; een zoen sluiten tusschen den naasten maag van een verslagene en den dader van een manslag. Mededaders (*mesdadeghen facteurs*) in deze zaak waren: Michiel van Loesvelt, Gillis Van den Muelebroucke, Jan Van den Muelebroucke en Willem Peeters. Deze laatsten moeten voor een periode van twee jaar wegblijven uit de kerk en de prochie van Tiegem ten ware zij *daer duere passeerne in coopmanscepe ofte pelgrimaische wyse*.

Op de grafelijke Audiëntie gehouden te Brugge op 24 april 1373 werd de zaak beslecht van Gillis Dierkin. Deze had te Oudenaarde terecht gestaan wegens onrechtmatige vervolging op de persoon van Gossin Alard. Naast het betalen van een schadevergoeding wordt Dierkin verwezen *te doene eene pelgrimage ter eere van Goossine vorseit tSinte Mathijs te Trieren, ende porren* (beginnen, aanvangen) *bin eene maend naerdad Gosin Alard hem dies vermanen sal, up eene paine van XII pond parisis*. Deze boete ligt dus viermaal hoger dan het bedrag van de hoger afgedrukte tarieflijst.

Rond 1550 ging Joost van Joigny, heer van Pamele, op bedevaart naar het Heilig Land. Het werd een bewogen reis want in Egypte werd hij aangevallen door een krokodil. Tijdens het

gevecht smeekte hij Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare om hulp en beloofde daarbij haar kapel te zullen vergroten, indien hij aan het monster zou weten te ontsnappen. Godzijdank overmeesterde hij de krokodil en bracht hem triomfantelijk mee naar Vlaanderen. Als een ex-voto hing hij hem op in de later afgebrande kapel te Edelare. Aldus een legende die zich heeft ontwikkeld op volgende oude kroniekttekst: *Mr. Joos van Joigny, heere van Pamele, starf den Xlen September 1555, hy hadde gheweest tot Hierusalem ende bracht van daer de crocodile die te Kerselaere in de Capelle hangt.*

Zoals reeds werd gezegd, diende elke opgelegde en volbrachte strafbedevaart, bewezen te worden door het voorleggen van een getuigschrift dat werd afgeleverd door de bevoegde instanties van de bedevaartsplaats. In het Oudenaardse register van Kontrakten vonden wij een voorbeeld uit 1442 van een 'attestatie van een Pelgrimage': *Wel es te wetene dat als van alsulcker pelgrimaige, als eenen Hannin Martins, gheseit de Baermakere, gheseit ende ghetermineert was by Scepenen van Audenaerde te doene in Cypers (Cyprus), als van den ghescille, twiste ende wancouste (=vijandschap) als ghesun heift tusschen den zelve Hannin, and een zyde, ende Willem Van der Muelne, an dander; danof heeft de vors. Hannin **goede lettren van certificatien** bracht dat hy de vors. pelgrimaige wel ende deughdelic in persone ghedaen heeft, ende zelve met syns live. Ende bovendien es commen den zelve Hannin by Scepenen nu wesende, ende heeft tghuent dat vors. es gheverefieert waerachtich wesende, ende dat by sinen eede hoghelic daer up ghestaeft, alsoet behoerde. Ghedaen den XVIIIn dach in Laumaent, int jaer XIIIIC ende XLII.*

Aan deze opgelegde boetebedevaarten kwam er dus een einde, zoals hierboven reeds geschreven, tijdens de tweede helft van de zestiende eeuw, mede door de opkomst van het Protestantisme.

Edgard VAN DROOGENBROECK

Bronnen:

- Audenaardsche Mengelingen door Lodewijk Van Lerberghe en Jozef Ronsse (Oudenaarde, 1845-1854).
- Vlaamse Pelgrimstochten door Antoon Viaene (Uitgave Gidsenbond Brugge, 1982).
- Santiago de Compostela door Ulrich Wegner (Uitgave Lannoo Tielt, 2000).
- Pelgrims door de eeuwen heen, Santiago de Compostela door Dr. J. van Herwaarden (HES Uitgevers Utrecht, 1985).

'Vlamingen' en 'belges'

Landgenoten in Noord-Frankrijk (1750-1960)

Overgenomen uit de Nieuwsbrief van KADOC (Documentatie- en onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving –K.U. Leuven) 07/08-2006

In 1872 telde de Franse samenleving 676.000 vreemdelingen. Iets meer dan de helft van hen had de Belgische nationaliteit en was veelal afkomstig uit Vlaanderen. Weinig andere nationaliteiten hebben een vergelijkbare impact op de Franse bevolking gehad. Toch is de Vlaamse/Belgische emigratie naar Frankrijk tot op heden niet systematisch onderzocht. Amsab-ISG en KADOC hebben met de steun van de Vlaamse Gemeenschap een gezamenlijk project opgezet dat op termijn het fenomeen van de Vlaamse – en bij uitbreiding Belgische – aanwezigheid in voornamelijk Noord-Frankrijk beter wil belichten.

Tussen 1851 en 1886 steeg het aantal Belgen in het departement Nord van 77.674 tot 298.991. Vooral in verhouding tot de totale bevolking spreken de cijfers voor zich. In 1886 had 18% van de totale bevolking – dus bijna één op vijf – er de Belgische nationaliteit. Steden als Roubaix, Tourcoing en enkele wijken van Rijsel trokken door hun textielindustrie zoveel landgenoten aan dat bepaalde buurten er bijna volledig Belgisch kleurden. De migratiebeweging reikte echter verder dan de Rijselse agglomeratie. De steenkoolmijnen van Lens, Liévin en Billy-Montigny bijvoorbeeld trokken veel Belgen aan. Hetzelfde gold voor belangrijke infrastructuurwerken, steenbakkerijen, de agrarische industrie, de landbouw en bepaalde ambachtelijke sectoren.

Historiografie

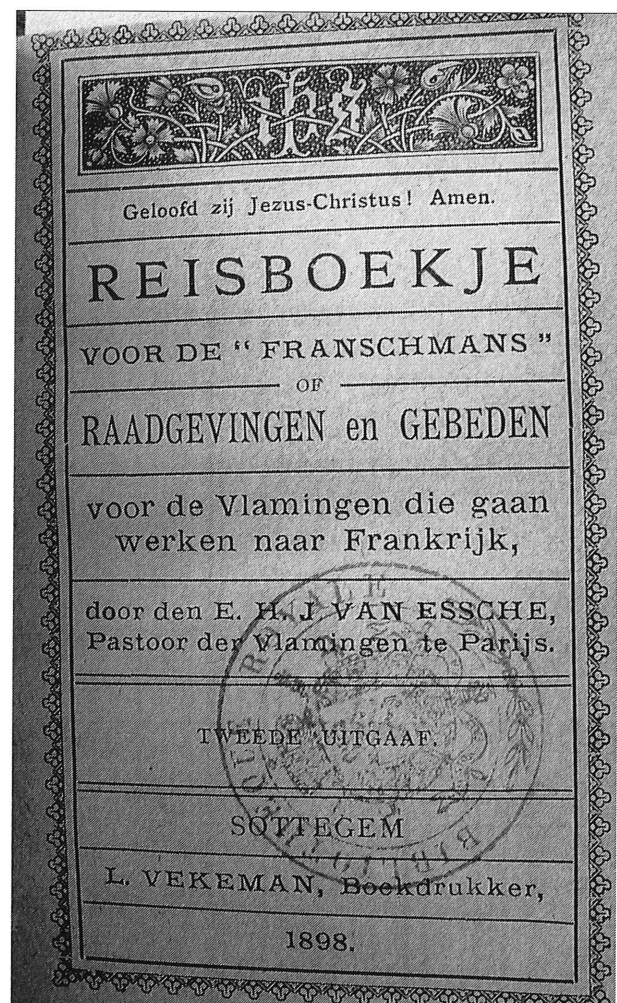
Het onderzoek naar migraties en migranten geniet de laatste tijd een hernieuwde wetenschappelijke belangstelling. Waarschijnlijk vindt die zijn oorsprong in de aanwezigheid van vele niet-Europese migranten, die vandaag het maatschappelijke en politieke debat over inculturatie en multiculturaliteit kruidt. Daarin worden niet-Europese migranten vaak vergeleken met de West-Europese migrantengemeenschappen van de negentiende en de twintigste eeuw. Die laatste zouden zich veel gemakkelijker in hun nieuwe gastland hebben geïntegreerd, veel sneller zijn opgeklommen op de maatschappelijke ladder en relatief conflictloos hebben samengeleefd met de bevolking van het gastland. Het huidige historische migratieonderzoek toont echter aan dat de West-Europese migranten zich veel moeizamer integreerden dan werd aangenomen. Ook in de negentiende eeuw bestond er wantrouwen tussen allochtonen en autochtonen. In een eerste reflex plooidde de migrant zich in concentratiewijken terug op de eigen groep en ontwikkelde hij er een eigen gemeenschapsleven. Veelal bleek een vreemd land de ideale voedingsbodem om gebruiken uit het vaderland in ere te houden. Italianen brachten als het ware hun basilicum mee, Vlamingen hun heiligenverering. Het was ook daar wachten op de tweede of derde generatie vooraleer van integratie sprake was.

Karakteristiek voor het huidige migratieonderzoek is dat, in vergelijking met migratiestudies uit de jaren 1960-1970, de nadruk minder op kwantitatieve en institutionele analyse ligt. Veel aandacht gaat nu uit naar de beeldvorming van de migrant (hoe wordt hij voorgesteld, hoe spreekt het thuisfront over hem, ...), de interactie met de ruimte waar hij terecht kwam (grootstad, stad of platteland), de gebruiken die hij meebracht (verenigingsleven, vrijetijdscultuur, religie, ...) en de weerslag op de eigen identiteit. Op die manier probeert dit historische migratieonderzoek een aanvulling – en soms een correctie – te zijn op de eertijds vooral cijfermatige aanpak.

A bas les belges

Hoewel de relaties tussen onze regio en Noord-Frankrijk eeuwenoud zijn, waren ook de Belgische migranten niet altijd welkom. De meerderheid bestond uit ongeschoolde arbeiders, kleine boeren of thuiswevers die in de eerste plaats op zoek waren naar materiële lotsverbetering. Hun precare sociale situatie noopte hen ertoe elk werk in alle omstandigheden te aanvaarden. Vooral de Vlamingen, meestal afkomstig uit West- en Oost-Vlaanderen, werden door de lokale werkgevers als goedkope werklieden ingezet.

Aldus kwamen ze rechtstreeks in concurrentie met Franse arbeiders. Onder het dreigement vervangen te worden door Belgen, gingen Franse stakers dikwijls weer aan het werk en in sommige gevallen werden stakingen effec-

Reisboekje voor de "Franschmans" uit 1898

tief door Belgische arbeiders gebroken. Het maakte de Belgen bij de Franse bevolking weinig populair. De uitbreiding van het spoorwegnet op het einde van de negentiende eeuw gaf een belangrijke impuls aan de inculturatie van de Belgische gemeenschap in de regio Rijsel-Roubaix-Tourcoing. In de frontaliers, Vlamingen die dagelijks heen en weer pendelden, vond de Franse bevolking, onder wie reeds veel genaturaliseerde Belgen, nieuwe zondebokken. In Roubaix werden zij les Pots au burre au of la peste à Roubaix genoemd. Zij consumeerden niets, betaalden geen belastingen en spraken noch begrepen Frans.

Het was echter niet allemaal kommer en kwel. De Belgen die zich in Frankrijk vestigden, introduceerden specifieke gebruiken, vormden eigen organisaties en manifesteerden zich geleidelijk ook op syndicaal en politiek vlak. Sommigen konden zich opwerken: ze vonden beter werk of kwamen aan de kost als kleine zelfstandige. Niet onbelangrijk is de substantiële bijdrage die landgenoten leverden aan de industriële en agrarische ontwikkeling van Noord-Frankrijk. Uiteindelijk kozen veel van die migranten voor de Franse nationaliteit en werd hun tijdelijke migratie een permanente vestiging.

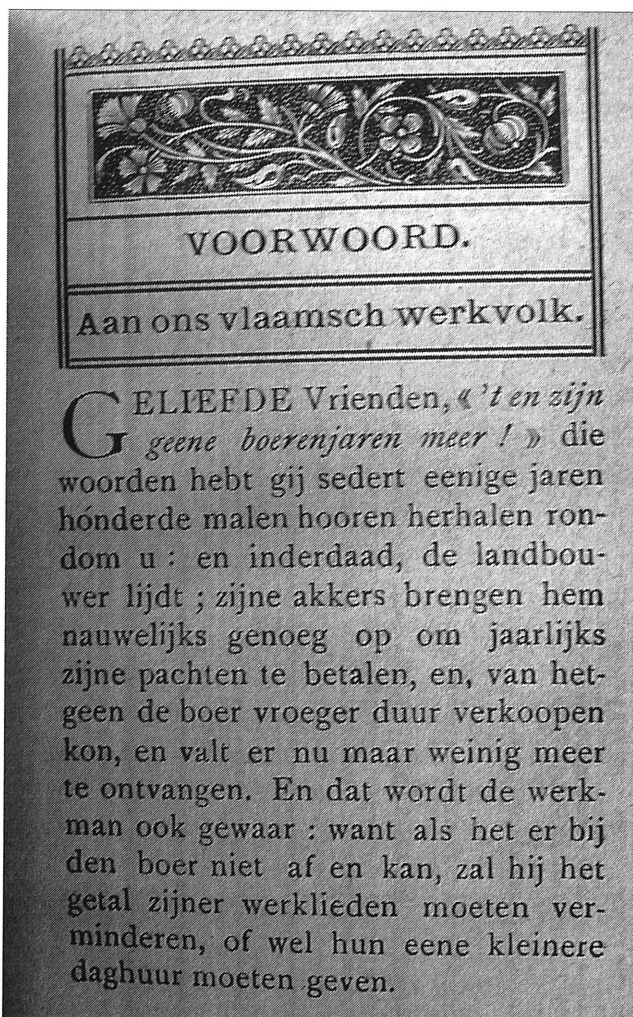
Onderzoek en afbakening

De Belgische casus en het aanwezige materiaal daarover geven aanleiding tot tal van onderzoekspistes. Zo is de Belgische gemeenschap in het Franse mijn bekken tot op heden nooit onderzocht; zijn bepaalde Vlaamse of Belgische wijken in het Rijselse, in Lens of Liévin nooit van

naderbij bekeken; is een studie over de intergenerationele mobiliteit nog niet voorhanden en is de rurale migratie richting Frankrijk en de (informatie)kanalen waarlangs ze verliep, braakliggend terrein.

Amsab-ISG en KADOC willen de diversiteit van de Belgische migratiebeweging beter voor het voetlicht brengen. In een eerste fase wordt met de steun van de Vlaamse Gemeenschap een stand van zaken opge maakt over het beschikbare materiaal. Dat moet begin 2007 uitmonden in een verkennende erfgoedgids, waarin informatie over het beschikbare bronnenmateriaal met betrekking tot de Belgische immigratie in de diverse Franse bewaarinstellingen wordt opgenomen. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de kleinere en minder bekende bewaarinstellingen, zoals gemeente- en parochiearchieven, bibliotheekcollecties, verzamelingen van heemkundige kringen en archieven van religieuze instituten.

In een tweede fase hebben Amsab-ISG en KADOC de intentie om binnen een internationaal samenwerkingsverband de Belgische casus in Noord-Frankrijk systematisch te kaderen. Op middellange termijn moet dat re-

Voorwoord uit datzelfde boekje.

De wijk Pont de Marcq (nabij Rijsel) werd in 1786 nagenoeg volledig door Vlamingen bewoond. Archives Municipales Marcq-en-Baroeul

door handelsverkeer, een parallel historisch en institutioneel verleden of een gemeenschappelijke taal, hechte 'mentale eenheden: In vergelijking met andere migratiestromen ligt daar waarschijnlijk de eigenheid van de Belgisch-Franse interactie. Om die karakteristiek niet uit het oog te verliezen, werd gekozen voor het ruime chronologische perspectief van 1750 tot ca. 1960. De vroege begindatum laat toe de genese van die verwantschappen te beschrijven, de einddatum toont de kiem van een richtingverandering in de Belgisch-Franse interactie. De economische voorspoed aan onze zijde van de grens zette sommige Fransen als frontaliers schoorvoetend op weg richting Vlaanderen.

sulteren in een tentoonstelling en een toegankelijke publicatie voor een ruim publiek. Een internationaal colloquium moet de Belgische aanwezigheid enerzijds kaderen in het brede veld van de West-Europese migratiestromen van de negentiende en de twintigste eeuw, en anderzijds belichten vanuit de hernieuwde historiografische aandacht voor migraties en migranten. De Belgische casus is dermate rijk dat een begrenzing in tijd en ruimte zich opdringt.

Vanuit geografisch oogpunt zullen vooral de interferenties tussen Vlaanderen (in de Belgische context) en de huidige regio Nord - Pas-de-Calais worden belicht. Dat sluit geenszins uit dat zijdelings aandacht zal worden besteed aan de Belgische migrant in andere Franse regio's, zoals Parijs en de landbouwgebieden van Normandië, de Somme, de Marne en de Oise.

De tijdsafbakening laat zich moeilijker vastleggen. Door de oude culturele, politieke en economische banden tussen beide regio's zijn de antecedenten van de emigratie onmogelijk eenduidig te bepalen. Meer zelfs, bepaalde regio's die vandaag door de landsgrens zijn gescheiden, vormden vroeger reeds,

Henk BYLS

Schenken en Aankopen voor ons Centrum,

Gezinsconstructie van Ninove (1796-1905) Deel I-II-III-en IV door Guy Borighem Liedekerke 2007 door het Liedekerks Heemkundig Genootschap.

Genealogisch archiefgids voor het Brusselse hoofdstedelijke gewest ; V.V.F. Provinciale Brussels hoofdstedelijk gewest.
Brussel 2007 Eindredactie Patrick Vanhoucke.

Ratte Vincke door Lode Monbaliu 1974.

Inventaris van het Archief van de Abdij van Ename door M. Nuyttens Assistent 1000 Brussel 1980.

Tussen Gonde en Schelde; Gerard Galle; 1995 Litho's van Armand Heins.

Handelingen XIII,1-2007 en XIII,-2-2007 door het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde 2007.

NR 13 Vier eeuwen – negen generaties – Eeckhaut (1595-2001)
(In de eerste biografie maken we kennis met de grootvader van de overgrootvader van mijn overgrootvader, en de laatste biografie is een autografie van de maker van deze bundels, door Eeckhaut A. Leon A. (Computer Compacq 2001).

Het is gebeurd / het werd gezegd door Eeckhaut A. Leon A. (2007).

Buitengewoon verre Voorouders van Eeckhaut A. Leon A. (2007).

Levensbeschrijving van Eeckhaut Adhemar-Leon-Armand
Boekdeel A-B-C-D-en E. (vijf boekdelen met samen 577 bladzijden; rode kaft 1998) .

Regesten op de wettelijke Passeringen van de stad Aalst ; juni 1772 - april 1780
(registers nr. 1413-1417 van het Oud-archief Aalst bewaard in het Stadsarchief te Aalst samen gesteld door Wilfried Vernaeve; 2007).

Gerard VAN DE MEULEBROUCKE.

Kwartierstaat Godfried van de Meulebroeke, ereburgemeester van Tiegem, schepen van cultuur, Anzegem.

Godfried van de MEULEBROEKE, geboren en getogen Tiegenaar, is nu al de langst zetelende gemeentebe-
stuurder van Vlaanderen. Op 2 januari 1959 werd hij aan-
gesteld als schepen van Tiegem en twee jaar later, amper
32 jaar oud, was hij burgemeester. Burgemeester bleef hij
tot eind 1976 toen de gemeenten Anzegem, Ingooigem,
Kaster, Vichte en Tiegem fuseerden. De fusiegemeente
kreeg de naam van de grootste gemeente nl. Anzegem.
Op 1 januari 1977 werd hij schepen van Anzegem en op
1 januari 2001 eerste schepen.

Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen (oktober 2006)
was hij, ook al was hij 76 jaar, opnieuw kandidaat op de
lokale lijst "Eendracht". En natuurlijk werd hij weer met
klank herkozen. Opnieuw is hij eerste schepen en sche-
pen van cultuur.

De politiek zit hem in het bloed. Van bij zijn geboorte, of
kort daarna, kreeg hij het politieke virus van zijn vader.
Dat is een virus waar je niet dood van gaat, niet ziek van
wordt maar integendeel uitnodigt om lang te leven. Ook

een ander virus sloeg vrij vlug toe. Op ontdekkingstocht gaan in oude archieven, de eigen fa-
miliegeschiedenis en die van zijn streek opzoeken werd een andere passie. *"Altijd al geboeid
door alles wat geschiedenis is, kent hij als geen ander de 'petite histoire' van de streek. Hem
zijn we zeer dankbaar voor het monnikenwerk dat hij heeft geleverd bij het doorzoeken van
de documenten, verslagen en archiefstukken : met jeugdige enthousiasme, warme sympathie
en met een grote zin voor objectiviteit heeft hij alle mogelijke bronnen geraadpleegd en daar-
uit zijn verhaal gepubliceerd"* schreef Ignace Saey, voorzitter van de V.Z.W. St.-Arnoud in het
voorwoord van "TERUGBLIK OP TIEGEM" (1992). Dit prachtig boek van Godfried van de
MEULEBROEKE prijkt in menig bibliotheek van de Tiegemnaren, van de inwoners van (groot)
Anzegem. Ook de uitgeweken Tiegemnaren koesteren dit werk en geven het een ereplaats is
hun bibliotheek.

Hieronder de kwartierstaat van Godfried van de MEULEBROEKE.

De familie van de MEULEBROEKE woont hier in de streek zoals men zegt "sinds onheuglijke
tijden".

I

1 Godfried van de Meulebroeke, geboren te Tiegem op 7 juni 1929.

(Hij is getrouwd te Tiegem op 2 april 1964 met Rosette Beyls, geboren te Deerlijk op 14 april
1935.)

II

2 Rudolf van de Meulebroeke, landbouwer en schepen geboren te Tiegem op 21 januari 1902,
overleden te Ronse op 21 juni 1970, 68 jaar oud.

Hij is getrouwd te Waarmaarde op 4 september 1928 met

3 Alice Michels, geboren te Petegem op 26 november 1900, overleden te Tiegem op 3 augustus
1932, 31 jaar oud.

III

4 Jan Baptiste van de Meulebroeke, landbouwer en burgemeester, geboren te Anzegem op 11 september 1843, overleden te Tiegem op 20 december 1913, 70 jaar oud.

Hij is getrouwd te Tiegem op 17 april 1901 met

5 Marie-Amandine Soisson, geboren te Kaster op 19 december 1877, overleden te Tiegem op 28 november 1963, 85 jaar oud.

6 Rufin Michels, landbouwer, geboren te Avelgem op 25 augustus 1869, overleden te Moregem op 7 oktober 1919, 50 jaar oud.

Hij is getrouwd te Petegem op 9 september 1897 met

7 Maria Emma de Meulemeester, geboren te Petegem op 9 november 1872, overleden te Waarmaarde op 17 augustus 1927, 54 jaar oud.

IV

8 Jan van de Meulebroeke, landbouwer en schepen, geboren te Anzegem op 29 januari 1807, overleden te Tiegem op 31 oktober 1888, 81 jaar oud.

Hij is getrouwd te Waregem op 20 mei 1840 met

9 Constantina van de Wiele, geboren te Waregem op 13 oktober 1816, overleden te Tiegem op 24 februari 1901, 84 jaar oud.

10 Desiré Soisson, landbouwer, geboren te Berchem op 7 maart 1846, overleden te Kaster op 25 april 1892, 46 jaar oud.

Hij is getrouwd te Kaster op 27 september 1876 met

11 Eugenie van Seymortier, geboren te Kaster op 29 april 1852, wonende te Kwaremont, overleden te Tiegem op 20 december 1938, 86 jaar oud.

12 Jan Baptiste Michels, landbouwer en schepen, geboren te Kruishoutem op 2 september 1835, overleden te Petegem op 10 april 1918, 82 jaar oud.

Hij is getrouwd te Tiegem op 7 januari 1865 met

13 Coleta Octavia van Brabant, geboren te Tiegem op 27 juli 1835, overleden te Petegem op 9 januari 1910, 74 jaar oud.

14 Richard de Meulemeester, landbouwer, geboren te Petegem op 4 juli 1821, overleden aldaar op 4 juli 1893, 72 jaar oud.

Hij is getrouwd te Petegem op 28 september 1870 met

15 Nathalie de Praet, geboren te Moregem op 17 juli 1830, overleden te Petegem op 20 april 1904, 73 jaar oud.

V

16 Jozef van de Meulebroeke, geboren te Anzegem op 6 juli 1770, overleden aldaar op 13 januari 1839, 68 jaar oud.

Hij is getrouwd te Anzegem op 9 februari 1796 met

17 Maria Barbara van Nieuwenborg, geboren te Waregem op 17 april 1770, overleden te Anzegem op 30 oktober 1831, 61 jaar oud.

18 Filiep van de Wiele, geboren te Anzegem op 16 januari 1764, overleden te Waregem op 25 augustus 1835, 71 jaar oud.

Hij is getrouwd te Zulte op 15 mei 1811 met

19 Rosalia Opsomer, geboren te Tielt op 2 januari 1783, overleden te Waregem op 30 augustus 1835, 52 jaar oud.

20 Lodewijk Soisson, geboren te Berchem op 17 september 1809, overleden te Kaster op 12 juli 1878, 68 jaar oud.

Hij is getrouwd op 26 juni 1839 met

21 Ursula Casteur, geboren te Berchem op 31 maart 1810, overleden aldaar op 18 februari 1876, 65 jaar oud.

22 Karel Lodewijk van Seymortier, geboren te Kwaremont op 11 september 1812, overleden te Kaster op 9 februari 1875, 62 jaar oud.

Hij is getrouwd te Kaster op 29 oktober 1851 met

23 Melanie van den Hemel, geboren te Kaster op 12 januari 1829, overleden aldaar op 26 april 1868, 39 jaar oud.

24 Severijn Michels, geboren te Kruishoutem op 10 september 1798, overleden te Ingooigem op 11 mei 1884, 85 jaar oud.

Hij is getrouwd te Ouwegem op 31 augustus 1831 met

25 Francisca Snoeck, geboren te Zevergem op 15 juni 1800, overleden te Ingooigem op 8 maart 1878, 77 jaar oud.

26 Lodewijk van Brabant, landbouwer, geboren te Tiegem op 23 januari 1793, overleden aldaar op 20 december 1855, 62 jaar oud.

Hij is getrouwd te Heestert op 21 juli 1819 met

27 Maria Theresia de Cock, geboren te Heestert op 14 oktober 1799, overleden te Tiegem op 2 juni 1881, 81 jaar oud.

28 Pieter Frans de Meulemeester, landbouwer, geboren te Petegem op 1 augustus 1777, overleden aldaar op 16 februari 1836, 58 jaar oud.

Hij is getrouwd te Petegem op 15 april 1812 met

29 Maria Theresia de Meulemeester, geboren te Petegem op 12 december 1783, overleden aldaar op 20 januari 1859, 75 jaar oud.

30 Andries de Praet, hoefsmid, geboren te Moregem op 14 januari 1783, overleden aldaar op 29 december 1850, 67 jaar oud.

Hij was gehuwd met

31 Maria Mahieu, geboren te Melden op 17 december 1793, overleden te Moregem op 5 november 1868, 74 jaar oud.

VI

32 Gillis van de Meulebroeke, geboren te Tiegem op 17 januari 1721, overleden te Anzegem op 5 april 1805, 84 jaar oud.

Hij is getrouwd te Anzegem op 22 mei 1754 met

33 Anna Maria de Tollenaere, geboren te Anzegem op 22 maart 1728, overleden aldaar op 14 februari 1787, 58 jaar oud.

34 Pieter Jan van Nieuwenborg, geboren te Anzegem op 9 december 1743, overleden te Waregem op 9 juli 1785, 41 jaar oud.

Hij is getrouwd te Anzegem op 3 mei 1769 met

35 Isabella de Prost, geboren te Anzegem op 24 november 1747, overleden te Waregem op 19 maart 1782, 34 jaar oud.

36 Francies van de Wiele, geboren te Wortegem op 26 januari 1722, overleden te Waregem op 5 december 1784, 62 jaar oud.

Hij is getrouwd te Anzegem op 19 januari 1745 met

37 M.A.Francisca Baert, geboren te Anzegem op 15 april 1723, overleden te Waregem op 6 januari 1793, 69 jaar oud.

38 Antoon Opsomer, geboren te Waregem op 31 december 1748, overleden te Zulte op 21 februari 1831, 82 jaar oud.

Hij is getrouwd te St.-Eloois-Vijve op 29 januari 1777 met

39 Anna Maria de Jaegere, geboren te Waregem op 1 april 1749, overleden te Zulte op 8 maart 1817, 67 jaar oud.

40 Jan Baptiste Soisson, geboren te Berchem op 1 maart 1760, overleden aldaar op 2 april 1813, 53 jaar oud.

Hij is getrouwd te Berchem op 10 januari 1792 met

41 Coleta Sulmon, overleden te Berchem op 2 november 1828.

42 Maarten Casteur, geboren te Berchem op 11 september 1780, overleden aldaar op 29 februari 1828, 47 jaar oud.

Hij was gehuwd met

- 43 Christina Ruiffelaert, overleden te Berchem op 23 oktober 1844.
- 44 Lodewijk van Seymortier, geboren te Melden op 18 juli 1774, overleden te Kwaremont op 27 maart 1862, 87 jaar oud.
Hij was gehuwd met
- 45 Anna Christina Lambert, geboren te Berchem, overleden te Kwaremont op 6 juni 1832.
- 46 Domien van den Hemel, geboren te Kaster op 27 februari 1801, overleden aldaar op 1 februari 1884, 82 jaar oud.
Hij is getrouwd te Tiegem op 3 februari 1824 met
- 47 Victoria de Meyere, geboren te Tiegem op 9 april 1803, overleden te Kaster op 11 februari 1871, 67 jaar oud.
- 48 Pieter Jan Michels, geboren te Kruishoutem in het jaar 1761, overleden aldaar op 24 februari 1846, 85 jaar oud.
Hij is getrouwd te Kruishoutem op 16 december 1794 met
- 49 Barbara van Simaeyts, geboren te Huise op 12 april 1759, overleden te Kruishoutem op 12 augustus 1846, 87 jaar oud.
- 50 Jan Baptiste Snoeck, geboren te Zevergem op 22 maart 1760, overleden te Ouwegem op 15 februari 1837, 76 jaar oud.
Hij is getrouwd te Zevergem op 8 mei 1798 19 floreal VI met
- 51 Aldegonde Verniers, geboren te Zevergem op 7 maart 1780, overleden te Ouwegem op 16 maart 1849, 69 jaar oud.
- 52 Benedikt van Brabant, geboren te Petegem op 22 augustus 1764, overleden te Tiegem op 11 november 1836, 72 jaar oud.
Hij is getrouwd te Tiegem op 13 maart 1792 met
- 53 Joanna Carolina de Meulemeester, geboren te Petegem op 3 september 1760, overleden te Tiegem op 16 mei 1840, 79 jaar oud.
- 54 Augustijn de Cock, geboren te Heestert op 8 september 1762, overleden aldaar op 22 november 1828, 66 jaar oud.
Hij is getrouwd te Tiegem op 15 februari 1797 met
- 55 Isabella de Cock, geboren te Tiegem op 8 juli 1775, overleden te Heestert op 10 augustus 1827, 52 jaar oud.
- 56 Emanuel de Meulemeester, geboren te Kerkhove op 10 februari 1733, overleden te Petegem op 28 mei 1791, 58 jaar oud.
Hij is getrouwd te Petegem op 7 december 1759 met
- 57 J Catharina Maes, geboren te Petegem op 25 november 1740, overleden aldaar op 3 juli 1807, 66 jaar oud.
- 58 Pieter de Meulemeester, geboren te Petegem op 3 september 1757, overleden aldaar op 11 november 1831, 74 jaar oud.
Hij is getrouwd te Petegem op 12 april 1780 met
- 59 J. Catharina de Mey, geboren te Petegem op 2 mei 1756, overleden aldaar op 18 november 1828, 72 jaar oud.
- 60 Jacob de Praet, geboren te Moregem op 25 juli 1732, overleden aldaar op 26 november 1805, 73 jaar oud.
Hij is getrouwd te Moregem op 27 april 1765 met
- 61 Maria Anna van Parijs, geboren te Moregem op 13 december 1742, overleden aldaar op 4 januari 1832, 89 jaar oud.
- 62 Constantin Mahieu, geboren te Melden op 4 september 1757, overleden te Berchem op 21 april 1843, 85 jaar oud.
Hij is getrouwd te Melden op 1 mei 1787 met
- 63 Philipina Aelgoet, geboren te Melden op 15 november 1763, overleden te Berchem op 8 mei 1820, 56 jaar oud.

Centrum voor Streekgeschiedenis te Zottegem

De stad Zottegem heeft een 70-tal filmen aangekocht en digitaal laten verwerken ten behoeve van de genealogen en andere vorsers. Het betreft hier de filmen over de parochieregisters en de Burgerlijke Stand. De parochieregisters voor Zottegem-Centrum voor de fusie beginnen in 1590 tot 1810 voor de dopen, de huwelijken beginnen 1623 tot 1810 en de overlijdens vna 1645 tot 1797. De registers van de Burgerlijke Stand beginnen in het jaar V van de republikeinse kalender (= 1796) tot 1900. Al de andere deelgemeenten zijn uiteraard ook beschikbaar. (Elene-Erwetegem-Godveerdegem-Grotenberge-Leeuwergem-Oombergen-Sint-Goriks-Oudenhove-Sint-Maria-Oudenhove-Strijpen-en Velzeke). De CD-rom op de computer bevat niet allen de 10-jaarlijkse tafels, maar ook al de Akten. Per jaar zijn de akten gedigitaliseerd en kunnen desgewenst worden afgeprint. Door de betreffende gemeente te selecteren, daarna op het jaar, krijgt men een onderverdeling van geboorten, huwelijken en overlijdens.

Het is wenselijk vooraf telefonische afspraak te maken op onderstaand adres:
Centrum voor Streekgeschiedenis
Nieuwstraat 40 - 9620 Zottegem - Tel. 09 361 09 79.

Sommige filmen bevatten ook nog andere gemeenten met gegevens over de burgerlijke Stand: hieronder de volledige lijst:

Erembodegem-Elst en Brakel: 1871-1900

Zegelsem: 1880-1900

Parike: 1646-1824 (tafels)

Denderleeuw: 1811-1880 (tafels)

Aaigem-Bambrugge-en Burst: 1871-1880 (tafels)

Geraardsbergen-Grimminge-Goederdinge-Onkerzele-Ophasselt-Smeerhebbe-Vloerzegem:
1871-1900

Viane: 1871-1880

Zarlarding: 1589-1810 en 1796-1800

Denderhoutem: 1871-1880 (tafel)

Kerksken: 1892-1900

Borsbeke: 1871-1880 (tafel)

Sint-Antelinks: 1871-1900

Sint-Lievens-Esse: 1871-1880 (T)

Steenhuize-Wijnhuise P: 1589-1810 - B.S: 1796-1900 en 1597-1800 (T)

Kluisbergen: Berchem: 1671-1880 (T)

Kwaremont: 1871-1900

Zulzeke: 1871-1900

Deftinge: 1871-1880 (T)

Sint-Martens-Lierde: 1871-1900

Etikhove: 1871-1900

Amougies: 1871-1880 (T)

Ninove: Appelterre-Eichem: 1871-1880

Aspelare: 1871-1880 (T)

Denderwindeke: 1871-1880 (T)
Okegem: 1891-1900
Voorde: 1608-1796 (T)
Oudenaarde: Bevere en Edelare: 1871-1880 (T)
Eine: 1891-1900
Ename: 1891-1900
Heurne: PR. 1589-1810
Leupegem: 1589-1810
Sint-Lievens-Houtem: Letterhoutem : 1589-1810 en BS: 1796-1900
Zonnegem: PR: 1589-1810 en BS 1796-1900
Wortegem-Petegem: Elsegem: 1871-1900 (T. 1871-1880)
Ooike: 1871-1900
Groot-Zottegem: volledig
Zwalm: Beerlegem: 1871-1880 T
Dikkele: 1589-1810 en 1796-1900
Hundelgem: 1608-1796 (T)
Rozebeke: 1608-1796 (T)
Sint-Blasius-Boekel: 1871-1900 en 1871-1880 (T)
Sint-Denijs-Boekel: idem

Gerard VAN DE MEULEBROUCKE.

ALGEMENE MEDEDELINGEN.

JAAR 2008

Zoals gewoonlijk gaan alle activiteiten door op de laatste woensdag van elke maand om 20.00 uur (uitgezonderd de maand juli, augustus en december) in ons lokaal "Huis van Parma", Markt 33 te Oudenaarde. Iedereen is hartelijk welkom en de toegang is gratis. (onder voorbehoud van wijzigingen)

Woensdag 30 januari om 20 uur:

Voordracht door Marc Vuylsteke over "Omer Wattez, naamgever van de Vlaamse Ardennen, geboren in 1857 te Schorisse".

Woensdag 27 februari om 20 uur:

Werkvergadering: Oud Schrift.

Woensdag 26 maart om 20 uur:

Voordracht door Pieter-Jan Lachaert, stadsarchivaris over "De Slag bij Oudenaarde in 1708" in een genealogische perspectief.

Woensdag 30 april om 20 uur:

Werkvergadering: Oud Schrift.

Woensdag 28 mei om 20 uur.

Voordracht door Corry Catteeuw over "Te voet naar Compostella".

Woensdag 25 juni om 20 uur.

Werkvergadering: Oud Schrift

Woensdag 24 september om 20 uur :

Voordracht door D. Notredame "De digitalisering van de microfilms in de Rijksarchieven: een stand van zaken."

Woensdag 29 oktober om 20 uur :

Werkvergadering Oud Schrift

Woensdag 26 november om 20 uur :

Voordracht door Felix Waldack over "De wereldtentoonstelling van 1958 te Brussel".

DOCUMENTATIECENTRUM "Ter Maelsaeke"

Het heemkundig- en genealogisch documentatiecentrum is open elke zondagvoormiddag van 10 tot 12 uur. Ook elke eerste zaterdagvoormiddag van de maand vanaf 9 tot 12 uur.

Gesloten: tijdens de jaarlijkse vakantieperiode van 14 juli tot en met 10 augustus. De toegang is vanzelfsprekend GRATIS.

OPRECHTE DANK

aan alle die bijdragen tot in het standhouden en voor de groei van ons documentatiecentrum "Ter Maelsaeke".

ONZE DEELNEMING

Wij betreuren het overlijden van ons lid Mark DEVENIJS, te Zwevegem (Moen) op 24 oktober 2007. Hij was geboren te Ronse, op 15 april 1946.

Het V.V.F.-Vlaamse Ardennen biedt aan zijn echtgenote Lucrece Decostere zijn oprechte deelneming aan.

Ons VARIA(bel) hoekje.

Vanaf dit nummer van ons tijdschrift zullen wij op deze plaats, passend *Ons varia(bel) hoekje* genoemd, gelegenhedsvondsten of stukjes (eventueel stukken) afdrukken die ons het vermelden waard leken. Iedereen die denkt iets merkwaardigs gevonden of ontdekt te hebben, kan hier zijn ei kwijt.

Daar de meesten onder ons toch maar afstammen van gewone mensen die de kost verdienen met het bewerken van het land en gewoon verder ploegden, hierbij een gedicht van een onbekende dichter die onze boeren als het ware de hemel in prijst.

(Uit: Schrijvers en schilders, uitgegeven door NV W. De Haan te Utrecht in 1939).

Verheffing der Boeren.

Als vader Adam spitte en moeder Eva span,
Waar vond men doen de heeren, oft ook den Edelman?
 Hooft Pausen en Prelaten, die wonder zijt geacht;
 Hooft groote Potentaten, die eêl zijt van geslacht;
 Hooft menschen allegader,
 Want Adam is uw vader!

En waarom de boeren zoo wonderlijk versmaad?
De boeren en de heeren, 't komt al van Adams zaad.

Den eersten boer was Adam, en ook den eersten Heer,
Wat willen dan de heeren als boeren wezen meer?
 Komt, kust den boer de handen, en valt den boer te voet,
 Want uit den boerenhanden zoo komt ons alle goed.
 Den boer, die moet het geven,
 Zoo daar een ieder leven:

En waar' den boer niet bezig van 's morgens vroeg al aan,
Met spitten en met spaaïen, wij zouden haast vergaan.

Hoe zou den Konink kunnen zijn landen houden staan
En tegen zijn vijanden zoo kloek ten oorlog gaan?
 Hoe zou hij zijn soldaten betalen t'allen tijd?
 De Duitschen en Kroaten ook houden in den strijd?
 Den boer die heeft de lasten,
 Al moet hij somtijds vasten.

Met tollen en accijsen zoo wordt de boer gekweld.
Dat zij den oorlog voeren, dat komt van 't boerengeld.

Hoe zouden groote Prinsen en al den Edeldom
Zoo lustig banketteeren altijd in vollen brom,
 Met kiekens en kapoenen, met delicaten kost,
 Met wijn en citroenen en met den besten most?
 Den boer die moet het sneven
 Om aan den heer te geven.

Hij moet den wijngaard planten en persen
ook den wijn,
En kroppen de kapuinen, waarmee zij
vroolijk zijn.

Hoe zou den ouden grijsaard, in 't hoekske
van de schouw,
Zijn voetjes kunnen warmen? Hij zou
vergaan van kou.

Hoe kosten oude wijven, die nu zijn
van den tand,
Zoo lang in 't leven blijven,
dat zij niet bij der hand

En hadden boekweitkoeken?
Waar zullen zij die zoeken?

Het komt al van den boeren: den boer die
bost het hout,
Den boer stekt uit de moeren den torref
menigvoud.

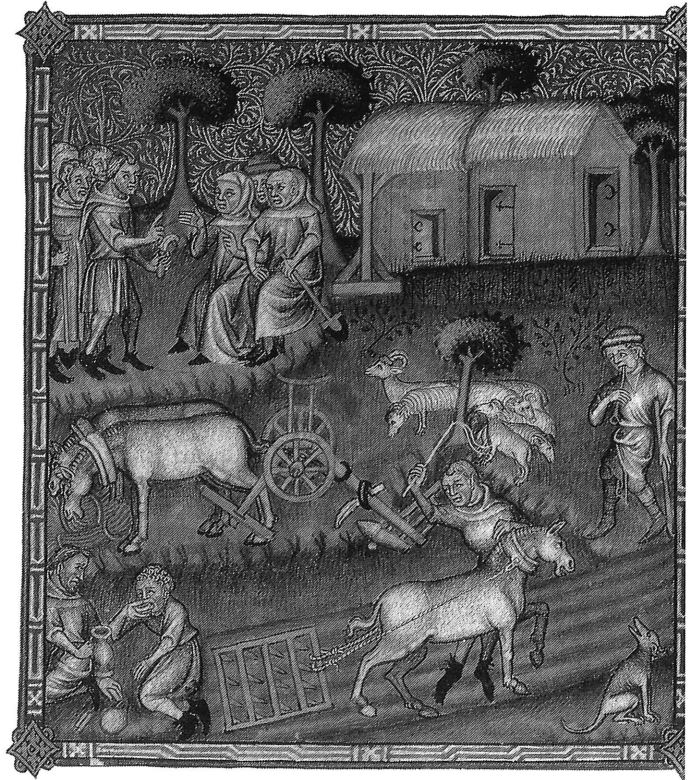
Met oorlof gij boerinnen en boeren
altemaal:

Al heb ik u geprezen, 't is maar in 't gene-
raal.

Al zij dij prijzensweerdig, al moedij
zijn geacht,

Zijt daarom niet hooveerdig, maar houdt u zonder pracht;
De ootmoed zalt aankleven,
Altijd in deugden leven;

Zijt dankbaar aan den Schepper en looft hem op dat pas,
En zegt ook alle dagen eens Deo gratias.

Miniatuur uit de vertaling van Aristoteles' *Politica*
et *Economica* door Nicole Oresme,
Parijs ca. 1376; Boeren bewerken het land

Liegen als een doodsbeeldeke!

In een oud beduimd en vergeeld notaboekje van wijlen grootmoeder-zaliger, temidden van een hele reeks kookrecepten uit *grootmoeders tijd*, vond ik een sprekend gedichtje met als titel Het *doodsbeeldeke* van de hand van ene pater Van Meurs. Wij kennen allemaal het gezegde 'over de doden niets dan goed' en weten ook dat men op de kerkhoven steeds de beste huwelijken vindt. Het is toch zo dat een overleden echtgenote altijd *dierbaar* is en een afgestorven echtgenoot altijd *diep betreurd* wordt. Als wij de teksten op de meeste doodsprentjes lezen, dan kunnen wij moeilijk anders dan tot de vaststelling komen dat er enkel heiligen sterven. De nuchtere werkelijkheid daarentegen gebiedt ons één en ander toch met een korrel zout (of soms een hele schep) te nemen. De commentaar in de twintiger jaren van vorige eeuw bij het hiernavolgend gedichtje luidde als volgt: *Laten wij nu zoo leven zooals wij voor Gods rechterstoel willen bevonden worden! en laat de menschen praten! Doe wel en zie niet om, weze onze leuze.*

Het doodsbeeldeke.

Als het boekske van uw leven
Helemaal is volgeschreven
Komt na 't ende nog een endje
Dat gedrukt staat op een prentje.

O dan wordt ge schoon geprezen!
Ja, door teksten wordt bewezen,
Dat ge heilig waart voordezen.
Spijtig dat ge 't niet kunt lezen!

Maar uw vrienden die 't nog kunnen,
U dien lof ook nu niet gunnen,
Denken droevig, zonder liegen:
Teksten kunnen ook bedriegen.

Edgard VAN DROOGENBROECK

WEEST INDACHTIG IN UWE GEBEDEN

**d'heer Joannes Ignacius
THIENPONT,**

Sero-voorzitter der reghbank van eersten aenleg te
Andenaerde,

Oud lid van het nationaal Congres,
Oud lid der Volksovertegenwoordigers-Kamer,
Officier van het Leopolds order,
Verreert met het ryzeren Kruis,

Ouder-voorzitter van den bestuering's raed van het geoang,
Oud lid der Provinciale Staten,
Oud lid van het bewaering's komiteit,
Oud voorzitter van den Militie-raed,

Voorzitter van den Kerkraad van O. L. V. kerk te Raemel,
Oud lid der kerkfabrieken van Slichove en Ste Walburgis
te Andenaerde,

Oud lid der bestuering's Kommissie van het hospitaal,
Oud Meyer der gemeente van Marcke-Kerkhem,
Oud lid van den gemeenteraad en Schepene der stad
Andenaerde.

Geboren te Slichove den 7 October 1774.

Overleden te Andenaerde den 26 September 1863,
naer 55 jaren en 7 maenden kinwelyk met zyne
welbeminde Echtgenote

Dame Maria-Theresia DE CLERCQ

Ik heb het verstand begeerd, en het is my gegeven; ik heb den Heer aentvoepen en den geest van wysheid is in my gekomen, en te gelyk met haer alle goederen. Sap: VII

Ik heb altyd God gevreesd, en daerom heb ik nooit de wraeg der armen verstoeten, noch de oogen der weduwe doen kwellen, noch de hand over de wees opgeheven, zels als ik my den magtigsten zag in de vergadering der rechters. Job: XXXI

Dóór de wysheid, schryven de wijtgevers voor het geen rechtveerdig is, en door haer doen de magtigen regl. Parab: VIII

Gy, Myne Kinderen, gy weet dat ik u de wetten en beschikkingen des Heeren heb onderwezen. Gy zult die dan onderhouden en met de daed volbrengen; want daerinn zult gy uwe wysheid en uw verstand doen uitschynen. Deut: IV

Laet ons die glorieryke mannen loven, die onse vaders zyn en van wien wy afstammen. Zy hebben het beoed uitgeoeffend over die welke ten hinnen tyde leefden, en de volkeren hebben uit hun bondig verstand, woorden van heiligheid ontvangen. Eccli: XXXIV

Wy hebben hem bemind terwijl hy met ons leefde, laet ons hem niet verlaten, voor alcer wy door onse gebeden en goede werken het Koninksch Jerusalem voor hem geopend zullen hebben. H. Ambr.

Jésus vol van barmhertigheid geveaen zyne ziel de eeuwige
rust 300 dagen aylaet

R. I. P.

Gent, J. B. D. Hemelsoet, vroeger Vanryckegem-Lepère, by J. Baels.

Spoken, heksen, waarzeggers en dies meer.

Graag verwelkom ik een spook, of wie er me een zenden kan; dankbaar aanvaard; of wie me 't adres van een heks kan mededelen, nieuwsgierig wil ik er op visite. Zovelen geloofden destijds in de mythen of in 't bestaan van zulke geesten of schepselen.

In mijn kindertijd werd me ontraden, zelfs verboden een appel te aanvaarden van ietwat aardig doender. Zij hadden er "kwaad" in getoverd, zodat men er hevige koorts van kreeg, ja zelfs van stierf; "hertegespan – de koeke aan 't herte – struiptrekkingen – van de mare berêen" waren alle gevolgen van de boosheid van dergelijk gebochelde, kromgewerkte wijvekes of aardig doende mannen.

Een kraai op de nok van het huis, of dwaallichten waarbij men de terugweg naar huis zoek raakte. Dat alles was de schuld van kwade geesten. Brandde een stromijt "op den tas" of op het hof op onverklaarbare wijze (oververhitting, een natuurlijk gebeuren) zo werd de H. Barbara aanroepen; kreeg men ronde vlekken in 't gezicht zo ging men te bèvevaart naar de H. Catharine (Catrienewiel) of bij de pastoor; of beter nog bij de "paters te Gent" destijds zeer bekend en geraadpleegd.

Veel heksen en toveraars vooral in de 16e en 17e eeuw werden tot de brandstapel veroordeeld; de laatste in Oudenaarde was Olivier Teysenaecken (1554)

Zodanig was de hekserij verspreid dat zelfs in de catechismus een vraag was voorzien :

"Mag men bij toveraars of waarzeggers te rade gaan ?

Geenzins, want dat is God afgegaan en de duivel aangehangen van dewelke deze weten wat ze zeggen."

Geleidelijk verlichtten de geesten der armen, het plebs, "des kasteelherens onderdanen" . Het lezen bleef niet langer meer voorbehouden aan geestelijken, pastoors, paters, abdissen of rijke seigneurs, zodat die catechismustekst diende afgezwakt.

Uitgave 1946, vraag nr. 265

"Wanneer bedrijft men superstitie of bijgeloof ?

Men bedrijft superstitie of bijgeloof wanneer men aan voorwerpen, teksten of woorden uitwerkselen verwacht die ze niet kunnen hebben noch door de krachten der natuur, noch door goddelijke instelling, noch door de wijding, of gebeden de H. Kerk."

En voor de Franstalige in de klas

"La superstition consiste à attribuer à certains objects, signes ou mots, des effets qu'ils ne peuvent avoir, ni par les forces de la nature, ni par l'institution divine, ni par la consécration ou les prières de l'Eglise."

Zo moesten we het van buiten leren.

Meerdere voorbeelden van spook- of hekserij kan ik aanhalen, maar verwijs belangstellenden naar de vele boeken hierover verschenen, zoals :

- Het gevecht met de duivel – Heksen in Vlaanderen, uitgave Davidsfonds, Leuven, door F. Van Hemelrijck.
- Spoken en heksen uit het Oudenaardse door Lieve D'Haese, uitgave Sanderus Oudenaarde.

In dit laatste genoemd boek noteerde ze bondig pittige verhalen afgeluisterd bij personen die met spoken, hekserij te maken hadden. Uit de vele vernoem ik de voor mij bekende uit Nederenname (mijn geboortedorp).

Scheri's mete, Pareins wijveke ook genoemd Pareins stove, Trevenie's n' Veni's wijveke.

Alle verdachtmakingen deden hierover de ronde. Van de 10 kinderen uit mijn moeders gezin (ze woonde nabij "stove") stierven er 6 in hun kinderjaren (rode koorts, mazelen, kroep, lopende diarree en dies meer).

Lichtgelovigen der buurt wezen de oude sukkel als dader wijl ze kindvriendelijk een snoepje uitdeelde (gedenk sneeuwvitje).

Voor Mater (wijn woonplaats) is me bekend :

"Kwaks Mietje" maar vooral "Gorie's Mie". Men vertelde mij dat men behoedzaam haar zoveel mogelijk moest vermijden Vooraf laat ik opmerken dat het niet "Mie" is maar "Nie" en zij die het meest weten over haar, konden 't niet uitleggen, noch minder haar echte naam vernoemen; men kende alleen 'Mie".

Hierbij geef een deel van haar stamboom en ontdek zo waarom er sprake is van Gorie's Nie.

Petrus Minnaert
x Joanna Marie Van de Weghe

II

Gregorius Minnaert
Geboren te Mater 12/03/1785
Overleden te Mater op 15/09/1849 (65j)
x Maarke 07/01/1809
Anna Lucia De Bakker
Geboren te Maarke (1785)
Overleden te Mater op 24/04/1823 (32j)
dochter van Constantinus en Maria Anna Botteldooren
xx (2) Mater op 19/02/1828
Angele Leyman
Geboren te Mater 22/12/1789
Overleden te Mater 22/12/1832
Dochter van Franciscus en Anna Vander Hauwaert

Uit dit tweede huwelijk werd Karel Lodewijk geboren te Mater op 13/08/1831 die kort daarop overleed op 29/10/1831 (amper 2 maand oud). Kort daarop stierf ook de moeder. Gregorius was nu opnieuw weduwnaar.

III

Eugeen Minnaert
Geboren te Mater 15/11/1818
Overleden te Mater 09/06/1902
x Mater 06/03/1843
Eugenie Heulen
Geboren te Mater 30/04/1821
Overleden te Mater 24/04/1908
Onwettige dochter van, of netter het product van een slippertje met
Xaveria Heulen ook te Mater geboren op 19/12/1795

IV

Marie- Sidonie Minnaert (Gorie's Nie)
 Geboren te Mater 18/09/1846
 Ongehuwd overleden te Mater 02/04/1934
 (meter van haar jongste broer Remi)

Broers en zussen van Marie-Sidonie Minnaert, allen te Mater geboren.

1) Marie-Prudence
 ° 11/09/1844
 x 01/07/1876
 Leander De Jonghe
 (Michelbeke)

3) Henri
 ° 04/04/1849
 + 12/07/1895
 ongehuwd

4) Jean-Baptiste
 ° 22/03/1852
 + 22/03/1852
 vlug gedoopt door
 de vroedvrouw
 Pelagie Hove

5) Emiel
 ° 03/06/1854
 + 14/02/1856

6) Maria-Elodie
 ° 05/06/1857
 x 22/10/1871
 Camiel de Bock
 (St.-Maria-Horebeke)

7) Desire
 ° 22/07/1860

8) Marie Triphonie
 (Trevenie)
 ° 01/04/1863
 x 27/02/1897
 Karel Van Caeneghem
 (Nederename)
 hun zoon Sylvain (Venie)

9) Remi
 ° 04/10/1895

Bij nazien van deze stamboom is het duidelijk dat de "Nie" niet de dochter is van Eugeen Minnaert, maar wel de kleindochter van Gregorius; vandaar dus Gorie's Nie.
 En meteen is ook de vraag opgelost : wie is "Trevenie's-Veni's Sylvain te Nederename.

Michel GYSELINCK

De zielen die het H. Hart van Jesus vereeren, vinden een veilige schuilplaats in dat Hart, tijdens hun leven, maar vooral in het uur der dood.

† BID VOOR DE ZIEL †
 van
TRIPHONIE MINNAERT
 WEDUWE VAN
 Karel-Lodewijk VAN CAENEGHEM
 geboren te Maeter den 4 April 1863
 en godvruchtig overleden te Neder-Eename
 den 2 September 1932,
versterkt door de laatste HH. Sacramenten.

Zij was eene kloekmoedige vrouw die gewaakt heeft op alles wat in haar huis omging. Hare plichten van echtgenoot en moeder heeft zij gekwet met een onvermoeibaren iever, zelfs te groot voor hare krachten.
 Hij was bitter de kelk dien Gij mij te drinken gaaft, O mijn God! Mijn kranke natuur heeft er menigmaal onder bezweken, maar in U vond ik troost, sterkte en verduidelijking. Midden mijner ellende heb ik gezegd : Gij zijt mijn God, mijn lot is in Uw handen, Uw heilige Naam zij gebenedijld.

" Zalig de treurende, want zij zullen getroost worden " zegt Christus. In het lijdens grooter worden, toenemen in deugd, is de kunst van den Christen, en door het lijdens onze verdiensten doen toenemen voor den hemel, is het loon van Christus.

Met engelachtig geduld heeft zij de pijnen harer langdurige ziekte gedragen en eindelijk uitgeput van krachten is zij gestorven met de heilige Namen van Jesus en Maria op hare lippen.

LIEVE KINDEREN, uwe Moeder is niet meer bij U ! Vergaat haar niet : leven en lijdens alles is voor U geweest. Gij weet hoe ik in Uw midden heb geleefd ; Vergaat nooit de lessen uwer Moeder. Hebt dank voor uwe teedere geneegenheid en voor uwe goede zorgen. Weest mij indachtig in uwe gebeden.
 Zij was uw kind O Maria, toon dat Gij hare Moeder zijt.

Eename, Vander Stuyft - Taverniers.

INHOUDSTAFEL

Nieuwjaarswensen	1
Over pelgrimstochten en strafbedevaarten in de Middeleeuwen	2
"Vlamingen" en "Belges" - Landgenoten in Noord-Frankrijk (1750-1960)	9
Schenken en Aankopen voor ons centrum	13
Kwartierstaat Godfried van de Meulebroeke	14
Algemene mededelingen	20
Ons Varia(bel) hoekje	21
Spoken, heksen, waarzeggers en dies meer	24
Inhoudstafel	27

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde

Afdeling Vlaamse Ardennen
Opgericht in 1990
Periodiek tijdschrift
Zestiende jaargang 2008 – nr. 37

Verantwoordelijke uitgever:

Jos. Van Eeckhoudt, Vontstraat 76 - 9700 Oudenaarde

Werkten mee aan dit nummer:

Henk Byls
Michel Gyselinck
Gerard Van de Meulebroucke
Edgard Van Droogenbroeck

BESTUUR

Erevoorzitters

Paul Van Butsele, Glorieuxlaan 17	9600 Ronse	tel.: 055 21 12 78
Elsa Vandermeersch-Lantmeeters, Burgschelde 11	9700 Oudenaarde	tel.: 055 31 13 23

Erebestuurslid

Daniël Vanderstraeten, Doornikse Heerweg 82	9700 Oudenaarde	tel.: 055 31 33 87
---	-----------------	--------------------

Voorzitter

Edgard Van Droogenbroeck, Korsele 43	9667 Horebeke	tel.: 055 49 85 01
--------------------------------------	---------------	--------------------

Ondervoorzitter

Gerard Van de Meulebroucke, Meersstraat 99	9620 Zottegem	tel.: 09 360 10 51
--	---------------	--------------------

Secretaris

Jos. Van Eeckhoudt, Vontstraat 76	9700 Oudenaarde	tel.: 055 31 56 64
-----------------------------------	-----------------	--------------------

Penningmeester

Marc Vuylsteke, Rijksweg 125	9681 Maarkedal	tel.: 055 21 68 27
------------------------------	----------------	--------------------

Public Relations

Carlos Aelvoet, Pareelstraat 11	9790 Worteg.-Pet.	tel.: 055 31 24 49
---------------------------------	-------------------	--------------------

Leden

Michel Gyselinck, Blote 8	9700 Oudenaarde	tel.: 055 31 48 79
---------------------------	-----------------	--------------------

Website: www31.brinkster.com/vvfvlaamseard.

**Niet-leden kunnen dit tijdschrift bekomen door storting van 6,50 euro
op rekening 443-5646341-77 van V.V.F. Vlaamse Ardennen
p/a Rijksweg 125 - 9681 Maarkedal**